Nr 3

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motion angående sjukpenningförsäkringen för vissa ensamstående.

Motionen

I motionen 1972:992 av herr *Westberg* i Ljusdal (fp) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller, att förslag till lösning av frågan om sjukpenningförsäkring till vissa ensamstående snarast möjligt framlägges".

Motionären behandlar reglerna för den s. k. hemmamakeförsäkringen och gör gällande att det i vissa fall är socialt otillfredsställande att den som inte längre uppfyller de i 3 kap. 2 § sista stycket lagen om allmän försäkring angivna villkoren för tillhörighet till hemmamakeförsäkringen avförs från sjukpenningförsäkringen. Detta gäller enligt motionären t. ex. änkor utan hemmavarande barn under 16 år och ensamstående med barn som överskridit 16-årsgränsen.

Gällande bestämmelser

Den *obligatoriska sjukpenningförsäkringen* omfattar dels försäkrad, vars arbetsinkomst uppgår till minst 1 800 kronor per år, dels försäkrad, vars årliga arbetsinkomst visserligen understiger nämnda belopp men som faller under reglerna i 3 kap. lagen om allmän försäkring för tillhörighet till den s. k. hemmamakeförsäkringen. Dessa regler, som tidigare avsåg enbart s. k. hemmafruar, gäller fr. o. m. den 1 januari 1971 även manliga försäkrade. Reglerna innebär att försäkrad, som ej fyllt 67 år och vars årliga arbetsinkomst ej uppgår till 1 800 kronor, skall placeras i sjukpenningklass 1, där sjukpenningen (= grundsjukpenningen) utgör 6 kronor per dag, under förutsättning antingen att den försäkrade är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, att den försäkrade stadigvarande sammanbor med barn under 16 år till honom eller hans make eller med någon, med vilken den försäkrade varit gift eller har eller har haft barn. Försäkrad, som ej längre uppfyller de angivna villkoren för tillhörighet till hemmamakeförsäkringen (och som ej heller har förvärvsinkomst om minst 1 800 kronor), skall ej vidare omfattas av sjukpenningförsäkringen. Han avförs från försäkringen vid månadsskiftet närmast efter det anledning till ändringen uppkommit eller, i fall av makes eller sammanboendes död, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Till hemmamakeförsäkringen anknyter en *frivillig sjukpenningförsäkring* enligt bestämmelserna i 21 kap. lagen om allmän försäkring och kungörelsen om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa. Dessa bestämmelser innebär väsentligen att försäkrad som omfattas

Omtryckning: S. 1 och 4 Står: 305 Rättat till: 992

av hemmamakeförsäkringen – eller som skulle ha tillhört denna om inte hans inkomster utgjort hinder härför – kan teckna sig för ett sjukpenningtillägg om lägst 1 krona och högst 9 kronor per dag, så att den sammanlagda sjukpenningen blir högst 15 kronor per dag. Den som avförs från hemmamakeförsäkringen förlorar rätten till fortsatt frivillig sjukpenningförsäkring.

Den 31 december 1970 omfattade den dåvarande hemmafruförsäkringen i runt tal 833 000 kvinnor medan antalet frivilligt sjukpenningförsäkrade kvinnor – inklusive dem som ej omfattades av hemmafruförsäkringen – uppgick till ca 180 000.

Tidigare riksdagsbehandling

Hemmafruförsäkringen omfattade då sjukförsäkringslagen trädde i kraft endast sådana icke förvärvsarbetande kvinnor som var gifta och sammanlevde med sin man. Genom lagändringar åren 1955, 1960 och 1962 utvidgades personkretsen för hemmafruförsäkringen till sin nuvarande omfattning.

Krav på ändring av det villkor för tillhörighet till hemmafruförsäkringen som hänför sig till barnets ålder (sextonårsgränsen) har väckts i motioner åren 1962 och 1966 (2LU 1962:27, 1966:47). Motionerna föranledde ingen åtgärd, men sistnämnda år uttalade utskottet att om det blev aktuellt med en mera allmän omprövning av sextonårsgränsen förutsatte utskottet att även den ifrågavarande regeln skulle övervägas.

Vid *1968 års riksdag* väcktes motioner med yrkande att den frivilliga sjukpenningförsäkringen skulle utsträckas till att omfatta vissa ytterligare grupper, bl. a. kvinnor som tidigare inbegripits under hemmafruförsäkringen men som inte längre uppfyllde villkoren för denna på grund av makes död eller på grund av att hemmavarande barn uppnått 16 års ålder. *Andra lagutskottet* anförde i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 49* bl. a. att önskemålet om översyn av sjukpenningreglerna delvis torde bli tillgodosett genom det utredningsarbete som pågick inom familjepolitiska kommittén. Enligt utskottet fanns det anledning antaga att kommittén, som enligt sina direktiv hade att ägna särskild uppmärksamhet åt de ensamstående barnförsörjarna, skulle komma att pröva bl. a. sextonårsgränsens betydelse inom sjukpenningförsäkringen. Även för övriga i motionerna berörda grupper – kvinnor som ej längre uppfyllde villkoren för hemmafruförsäkring på grund av makes död och hemmadöttrar vilkas åldriga anhöriga avlidit – borde enligt utskottets mening möjligheten att teckna frivillig sjukpenningförsäkring bli föremål för utredning.

Riksdagen begärde i enlighet med utskottets hemställan att frågan om vidgad möjlighet att teckna frivillig sjukpenningförsäkring skulle bli föremål för utredning i enlighet med vad utskottet anfört. Kungl. Maj:t överlämnade sedermera frågan till *familjepolitiska kommittén*.

I motioner till *1969 års riksdag* hemställdes om utredning av frågan

om utsträckning av hemmafruförsäkringen till att omfatta även änkor och frånskilda utan minderåriga barn samt kvinnor med barn som överskridit sextonårsgränsen. I sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 29* hänvisade *andra lagutskottet* till att ifrågavarande problem redan var föremål för utredning inom familjepolitiska kommittén och uttalade, att det inte fanns anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan.

I en vid *1971 års riksdag* väckt motion yrkades att riksdagen skyndsamt skulle begära förslag till lösning av frågan om sjukpenningförsäkring till sådana ensamstående som inte längre uppfyller villkoren för tillhörighet till hemmamakeförsäkringen, t. ex. änkor utan hemmavarande barn under 16 år eller ensamstående med barn över 16 år. I sitt av riksdagen godkända *betänkande nr 3* hemställde *socialförsäkringsutskottet* med hänvisning till det pågående utredningsarbetet att motionen inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet

Den obligatoriska sjukpenningförsäkringen för den som är inskriven vid allmän försäkringskassa omfattar dels försäkrad som har inkomst av förvärvsarbete om minst 1 800 kronor om året, dels – enligt reglerna för den s. k. hemmamakeförsäkringen – försäkrad under 67 år, vars inkomst visserligen understiger detta belopp men som stadigvarande sammanbor med make eller därmed jämställd person eller med eget eller makes barn under 16 år. Den som är försäkrad enligt bestämmelserna för hemmamakeförsäkringen har möjlighet att som komplement till den obligatoriska sjukpenningförsäkringen frivilligt försäkra sig för att erhålla visst sjukpenningtillägg. När någon som åtnjuter hemmamakeförsäkring inte längre uppfyller villkoren för att tillhöra denna, avförs han från försäkringen och förlorar därmed också rätten till frivillig sjukpenningförsäkring.

I förevarande motion uppmärksammas att villkoren för hemmamakeförsäkringen är så konstruerade att bl. a. änkor utan hemmavarande barn under 16 år och andra ensamstående med barn över 16 år inte får kvarstå i sjukpenningförsäkringen, sedan maken avlidit respektive barnet överskridit 16-årsgränsen. Motionären anser det socialt otillfredsställande att det allmänna försäkringsskyddet upphör i sådana fall och hemställer att riksdagen begär att förslag till lösning av denna fråga snarast möjligt framlägges.

Riksdagen har tidigare, senast förra året, haft att ta ställning till motioner om utvidgning av sjukpenningförsäkringen till att omfatta även de av motionären angivna grupperna. Den vid 1971 års riksdag väckta motionen i detta ämne avslogs på hemställan av socialförsäkringsutskottet med hänvisning till att frågan redan var föremål för utredning inom familjepolitiska kommittén. Enligt vad utskottet inhämtat avser kommittén att lägga fram sitt slutbetänkande under innevarande år. I avvaktan härpå finns enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att nu ta något initiativ i frågan.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972:992.

Stockholm den 15 februari 1972

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Lundberg (s), Jonsson i Mora (fp), fröken Sandell* (s), herrar Ringaby (m), Andersson i Nybro* (c), Persson i Stockholm (s), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Olsson i Stockholm (vpk), fröken Bergström (fp), herrar Lindström (s) och Andersson i Ljung* (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Göteborgs Offsettryckeri AB, Sthlm 72.725 S